

Izhaja
enkrat
na mesec
in sicer
početkom
meseca.

ŽENSKI LIST

GLASILO ZVEZE DELAVSKIH ŽEN IN DEKLET.

Naroča se
pri upravi
v Ljubljani,
Poštni
predal 290.

Naročnina za celo leto 12 Din.

V Ljubljani, 1. maja 1932.

Posamezna številka 1.50 Din.
Za inozemstvo 2 Din.

Prebujenje.

Dolga je bila zadnja zima, a sledi ji pomladni mesec maj s svojim cvetjem, ptičjim žvrgolenjem, lahnimi božajočimi sapicami in prijaznimi dnevi, ko zlato solnce zvabi v prosto naravo vse kar leze ino gre. Vrača se pomlad s svojim brstenjem, sledilo ji bo poletje z bujnim zorenjem in vse stvarstvo se bo znova veselilo bogatih darov, s katerimi ga bo obdarila narava.

Vsled dolge zime trpi proletarijat vedno dvojno. Ne pogreša samo prijetnih dni, ki jih narava nudi v svoji prostosti v pomladnih in letnih mesecih, marveč trpi vedno dvojno zato, ker mu gospodarske razmere kratijo vse, kar človek ravno pozimi najtežje pogreša.

Zlasti proletarsko stanje zadnjih let sliči v vsem prav dolgi in trpki zimi. Saj izgleda, kakor da nimamo res nikakega izboljšanja več upati.

Toda temu ni tako. Tudi proletarski zimi bo sledila upapolna pomlad. Prišlo bo tudi poletje, ko bodo proletarijatu zoreli bujnejši sadovi blagostanja, čim silnejša bo njegova zavednost in čim zvestejša njegova solidarnost.

Na delo, sodružice!

Vzroki gospodarske krize, ki se še vedno širi, dasi smo se nadejali spomladi izboljšanja, so gospodarski in socialni. Rešitev iz nje pa je tudi v nas samih, je v veri na boljše življenje in volji doseči ga. Treba je jasnega pogleda v družabne razmere, trdnih značajev in solidarnosti.

Toda koliko jih je še danes, ki razmišljajo o življenjskih vprašanjih in si upajo javno o njih odločiti? Zlasti me žene smo v tem oziru zelo brezbrizne. Tisočletna pasivnost v javnosti in naš podrejeni položaj v družbi nas je naredil indolentne in fatalistke. V najhujši bedi, ko ne moremo več utolažiti lakoto in pokriti goloto otročičev, se nesmiselno tolažimo: »Bo že bolje, saj ne more iti več dalje tako.« Z našo pasivnostjo

pa se okoriščajo oni, ki bi jim bilo naše blagostanje in svoboda v pogubo. Me žene tvorimo večino družbe, nepogrešljive smo pri delovnem procesu, materinstvo še dviga našo družabno važnost, zato smo tudi odločujoči faktor, ko gre za usodo človeštva: podaljšujemo s svojo indiferentnostjo in nerazumevanjem trpljenje, ali pa sodelujemo zavestno za izboljšanje in rešitev.

Zato, sodružice, moramo od ene do druge, do vsake posamezne proletarske žene in jo vzdramiti, da bo začela razmišljati sama, da se bo začela zanimati za vse tiste uredbe in ukrepe, ki režejo kruh njej in vsi veliki družini, h kateri spada, da bo občutila potrebo po organizirani skupnosti v svrhu smotrene samopomoči.

To nam v današnjih razmerah ne bo zelo težko. Posebno ne med mladino. Precejšnja je razlika med žensko mladino prejšnje in sedanje generacije. Prej so si dekleta služile kruh samo zato, ker so morale. Odtrganost od doma, od prejšnjega tradicionalnega ženskega dela v hiši, so občutile kot krivico. Tožilo se jim je po družinskem krovu in zakon, ki jih je vrnil zopet samo družini in hiši, so smatrale za največjo srečo. Vsa njihova duševnost je bila še patrijarhalno-individualistična.

Današnja dekleta gredo v pridobitno delo tudi iz želje po samostojnosti. Zato vidimo, da dajejo prednost takim službam, ki imajo čim manj osebnih odnosov do delodajalca. Svoje lastno življenje si hočejo ustvariti, v svobodi, z vsemi človeškimi pravicami, ponosno in srečno.

Premagan je ideal žene, ki živi v samoodpovedi in žrtvovanju. Stremjenje današnje žene je usmerjeno v polno življenjsko aktivnost in z veliko naglico padajo predsodki, ki jih je potrebovala gospodujoča morala za svojo družbo.

S tem pa zadevajo žene na sto ovir. Kapitalistična družba je zgrajena na vladi močnejšega in ženi je odkazano najslabše mesto. A probujajoča se samozavest vzbuja v ženi

odpor proti lastnemu in vsakemu suženjstvu.

Ustvarjena je podlaga za organizacijo. Zakaj žene spoznavajo, da jih je mnogo, ki jih tarejo iste težave, vežejo enaki interesi. Slična usoda spleta med njimi vez solidarnosti in potreba združevanja jim ni le gospodarska nujnost, temveč tudi zadeva čustva, krik osamele trpinke po opori. In potem je naloga organizacije, da jim obrne pogled po svetu, da gledajo neskončno množico proletarijata, ki v bedi in trpljenju ustvarja vse dobrine, bogastvo in moč nenasitnemu kapitalizmu.

Tako mora kolektivizem obvladati tudi žene in borbenost jim naj ne bo le potreba, temveč tudi čednost. Nova etika, ustvarjena iz volje delovnega ljudstva, more preusmerjati družbo šele, kadar jo začnejo oznanjati tudi žene. In to se že vrši po svetu, pa tudi pri nas. V naših industrijskih revirjih stopajo ramo ob ramo možje in žene, brez razlike spola, organizirana množica bednih in razžaljenih in terjajo enake življenjske pogoje za vse ljudi na zemlji.

Da bi bilo med nami mnogo in čimdalje več takih pokretašin! Ne žena, temveč predvsem opredeljenih boriteljic za skupne interese delovnega ljudstva! Stoletja nas je »ženskost« hromela in usužnjevala. Zato bodi današnja žena v ponosnem in pogumnem človečanstvu zavedna sodružica. Samo v spasu vseh zatiranih je rešitev žene, ki je najbolj izkoriščana!

Nekoliko težje bo dvigniti in osrčiti one delavske žene in matere, katerih življenje je najbridkeje, ki so vse strte po dolgem trpljenju in bedi. Gospodinjiti v pomanjkanju, nasititi gladno deco, če niti kruha ni v hiši, iz dneva v dan moreča skrb za najnujnejše, morda celo ob surovem in pijanem možu — ali je čudo, če žena čustveno otopi, se zapre v individualističen egoizem samice in se konservativno brani vsega novega?

Toda velika zapreka so take žene delavskemu gibanju. V svojem

domu ustvarjajo zatohlo ozračje sebičnosti posameznika, vzgajajo v njem otroke in ovirajo moža v političnem boju.

Tudi take žene je treba pridobiti za našo skupno stvar. Danes, ko bič brezposelnosti in druge nadloge udarjajo množice hkratu, ni težko izpregledati, da je tudi za obrambo potrebna množica. Današnja stiska je tako velika, da usmerja naгон samoohrane posameznika v skupnost. Zato tudi žena ne more zgrešiti te poti. A da bo med nami, čimprej v zavedni skupnosti, organizirana v delavski fronti vsaka žena iz ljudstva, pojdemo, sodružice, in agitirajmo prepričevalno in vztrajno, toda takoj, ker ura je že poznal P.

Nekaj misli o gospodarski krizi.

Družabno gospodarstvo se tekom zgodovinskega razvoja neprestano izpreminja. Sedanji način gospodarstva se imenuje kapitalizem. Izšel je iz srednjeveškega fevdalizma (gospodarstvo, ki je temeljilo na predpravicah gospode in tlačanstvu kmetov, v mestih pa na cehovstvu), ko se je začelo razvijati blagovno gospodarstvo. Na podlagi načela svobode posameznika se je začel brezobziren lov za dobičkom in v rokah posameznikov se je kopičilo vedno večje bogastvo.

Kapitalizem je rodil industrijo in oba skupaj sta v dveh stoletjih izpremenila ves življenjski način in

tudi duševnost skoraj vsega človeštva.

Proletarsko ženo je kapitalizem takoj v svojem začetku, skoraj istočasno z možem, sprejel v službo. Ne iz usmiljenja, da bi ji dal zaslužka in ji olajšal življenje. Ne, vzroki so bili povsem drugi. Imela je manj potreb od moža, bila je skromnejša, stoletni običaji so ji zapirali pogled po svetu, zato ni poznala solidarnosti — skratka, bila je cenejša delovna moč in pri nekaterih panogah industrije nepogrešljiva. Tako je bila proletarska žena boljši predmet izkoriščanja, izdatneje sredstvo dobičkarstva. In ko je meščanska žena še uživala varno zavetje patrijarhalnega doma, je proletarsko družino že razdružil stroj, ki je pritegnil v svoj mehanizem očeta, mater in otroke, vsakega posebej, toda vsakega vsega, da ni preostajalo več moči za družinsko nego in srečo. Kapitalizem je silil pozneje tudi meščanke v pridobitno delo, toda morale so si šele izbojevati pravico do dela. No, te pravice ni proletarka nikoli iskala. Od davna je rojena za delo, vsa je po njem usuznjena, telesno in duševno, saj je življenjski delež njenega razreda, da mora ustvarjati bogastvo in luksuz gospodarjem in rediti svojce in sebe.

In kakor smo bile proletarke ves čas najobčutnejše udeležene pri gospodarskem procesu kapitalistične družbe, tako moramo tudi v sedanji krizi prenašati najtežje žrtve. Proletariat je obsojen v obupno brezposelnost in s tem v strašno pomanjkanje najnujnejših življenjskih potreb-

ščin. Kriza nam je vzela vse, milijoni delovnega ljudstva se bore v največji bedi samo še za golo življenje svoje in svojih nedolžnih otročičev. V takem položaju so žene, materinske in gospodinjske skrbi neznosne.

Iz teh temnih skrbi pa vstaja vprašanje: Odkod ta kriza? Je li rešitev? Katera je pot do nje?

Ko iščemo odgovora na prvo vprašanje, si moramo ogledati nekoliko gospodarstvo tik pred vojno, med vojno in po vojni.

Pred vojno je bila zapadna Evropa industrijska delavnica za ves ostali svet (pod zapadno Evropo razumemo dežele, ki leže zahodno od črte Gdansk—Trst). V to so jo usposabliale naravne prednosti teh pokrajin, in sicer: bogastvo premoega in železa, členovito obrežje, plovne reke in zmerno podnebje. Zato je tukaj nastal kapitalizem in je bilo izučeno industrijsko delavstvo. Zapadno-evropski kapitalizem je kopičil neizmerna bogastva. Zvezane so bile posamezne države s polnovrednim kovinskim denarjem.

Boj med Anglijo in Nemčijo za izkoriščanje kolonij je privedel do svetovne vojne, ki je razmajala najgloblje ponosno stavbo kapitalizma. Slika svetovnega gospodarstva se je vsled vojne popolnoma izpremenila.

V bojujočih se državah nastane pomanjkanje blaga, ker potrebuje prebivalstvo več, nego proizvaja. Vsled tega nastopi neomejeno navijanje cen in verižništvo. Pri najvažnejših živilih mora poseči vmes država in mora prevzeti kontrolo in

Proletarski otrok v meščanski družbi.

(Otto Felix Kanitz).

Predgovor.

Pričujoče delo obravnava eno najbolj perečih vprašanj naše družbe, ki je navadno postavljeno nekam v ozadje in za katero je bilo praktično slejkoprej storjeno premalo. Delo ne osvetljuje samo življenja proletarskega otroka, ampak nujno zahteva dvojega spoznanja: da je otroku, slehnemu, potrebna čim rednejša, boljša in pravilnejša telesna in duhovna vzgoja in je dolžnost družbe, da vse te pogoje ustvari, na drugi strani pa povdarja odgovornost in dolžnost staršev, ki so otroka postavili v življenje, za njegovo čim boljše in srečnejše življenje in pokaže absurdnost takozvane hvaležnosti, ki je do naših dni določala razmerje otrok in staršev. Knjižica bo brez dvoma tudi pri naš osvetila celo vrsto še malo ali pa skoro neobdelanih problemov in ji želimo, da obrodi take sadove, ki bodo vsaj nekoliko v skladu z ono osnovno mislijo, ki je vodila pisatelja pri delu. P.

Vsebina.

Uvod.

1. Poglavlje:

Proletarski otrok v gospodarskem življenju.

1. Gospodarska stiska delavskega otroka.
2. Proletarski otrok — delavec.
  - a) Obiskovanje šole je družabno potrebno delo.
  - b) Otrok in pridobitno delo.
  - c) Otroško delo v gospodinjstvu.
3. Trojno delo in njegove posledice.
4. Otrok v socialističnem produkcijskem sistemu.

Proletarski otrok v rodbini.

1. Proletarska rodbina — vzgojevališče.
2. Proletarska rodbina — podpora kapitalistične ideologije.
3. Poglavlje:

Proletarski otrok in pravno življenje.

1. Pravica in moč.
2. Oblast staršev.
3. Delavska pravica, kazensko pravo, pravica izbere poklica.
4. Pravo nezakonskih.
5. Vest družbe se vzbujaja.
4. Poglavlje:

Proletarski otrok in odrasli.

1. Odrasli — gospodarji otrok.
2. Primeri iz vsakdanjega življenja.
3. Kazni odraslih — kazni otrok.
4. O otrocih ne mislimo resno.

5. Prokletstvo starega dejanja.

5. Poglavlje:

Kaj je storiti?

Uvod.

Proletarski otrok je sojen v bedo svojega razreda. Njegovi starši so proletarci: torej ljudje, ki ničesar ne imenujejo svoje lastnine, razen svoje delavne moči. Ljudje, ki morajo prodajati svojo delavno moč gospodarsko močnejšim, kapitalistom. Kapitalisti imajo produkcijska sredstva. Ta jih oproščajo dela. Dajejo jim moč, da prikrjajšujejo delavca za večji del zaslužka. Dajejo jim moč predpisovanja delovnih pogojev. In vedno bo kapitalistovo stremljenje, predpisovati delavcem take pogoje, ki bodo njemu, kapitalistu, donasali čim večji dobiček. Čim večji je kapitalistov dobiček, tem nepovoljniji so delavni pogoji proletarca, tem daljša delovna doba, tem bolj pičel zaslužek, tem bolj nekulturen način njegovega življenja. V žilavem, neumornem boju med proletarskim in kapitalističnim razredom poskuša delavski razred povečati svoj zaslužek, zmanjšati delovno dobo. Odkar je ta boj organiziran in ga smotno vodi strokovna in politična organizacija, je gospodarska stiska delovnega razreda znatno olajšana. Toda slejkoprej še nima produkcijskih sredstev, slejkoprej mora biti vrednost njegovega dela večja kot plačilo zanj, slejkoprej je go-

delitev istih. Namesto polnovrednega kovanega denarja je prišel v promet papirnati, ki je izgubljal vedno bolj na vrednosti. Ne za denar, skoraj samo v zameno blaga z blagom, se je moglo dobiti potrebno. Vas se loči od mesta, zakaj kmetu ni treba več ponujati svojih pridelkov, iztrži jih lahko doma. Delavstvo in uradništvo pa tone v vedno večjem pomanjkanju.

Nevtralne evropske male države so imele nekaj časa dobiček od vojskujočih se držav. Zalagale so jih s svojimi proizvodi. A kmalu se je nakopičilo v nevtralnih deželah zlato in inozemski papirnati denar, blaga pa je zaradi izvažanja začelo primanjkovati, zato so cene tudi tu silno poskočile. Ker so bile nevtralne dežele premajhne, so bile docela navezane na svetovni trg in propadajoče gospodarstvo je imelo tudi zanje zle posledice. Tudi s čuvanjem svoje nevtralnosti so imele velike stroške. Tako se je slabšal položaj ljudskih množic tudi v teh deželah.

Dobiček od vojne sta imeli dve izvenevropski sili: Združene države in Japonska.

Pred vojno je bila Amerika agrarno-kolonijska dežela. Njen industrijski razvoj ni dosegal evropskega. Med vojno pa je postala glavna dobaviteljica Evrope. Izvažala je živež, industrijske izdelke in tudi posojala denar. Njeno gospodarstvo se je ojačilo, proizvodnja in produktivnost dvignila. Amerika je postala industrijska eksportna (izvažajoča) država in imperialistična (imperializem je vlada bank in industrijskih denarnih mogotcev) svetovna sila.

spodarsko stiskan, izpostavljen lakoti, mrazu, pomanjkanju stanovanj in neizobraženosti v največji meri. Popolno človeku primerno življenje bo sojeno proletarskemu razredu šele tedaj, kadar bodo produkcijska sredstva skupna last proletarskega razreda, kadar ne bo več usodne ločitve delavca od produkcijskih sredstev. Takrat bo šele napočila doba organiziranega, smotrnega, družabnega dela, doba osredujočega dela za človeško skupnost, doba socializma.

Dvojna teža teži torej otroke proletarskega razreda; Ker so mali proletarci, so deležni vseh težav vsega proletarskega razreda. In ker so mali proletarci, torej najšibkejši v proletarskem razredu, trpe vso bedo v mnogo večji meri. V prvem slučaju je kapitalistični produkcijski sistem, ki življenje proletarskega otroka prepaja z bedo, v drugem slučaju pa je to odrasla generacija, je žal tudi odrasli proletarijat, ki, ali prisiljen vsled stiske, ki jo je zakrivil kapitalistični sistem, ali pa, ker ga prevema kapitalistični način mišljenja in čustvovanja, spravljaja lastne otroke v telesno in duhovno stisko. Ta dvojna obtežitev, ki se v vsakdanjem življenju združuje v eno samo veliko obtežitev in ki jo proletarski otrok občuti v vsej barbarški nečlovečnosti, ki je zanj ena sama strašna stiska, to obtežitev si hočemo v tej knjigi natančneje ogledati.

Razvoj Japonske je sličil v bistvu ameriškemu, vendar se je izvršil v mnogo manjšem merilu.

Tudi gospodarski položaj v kolonijah se je vsled vojne izpremenil. Pred vojno so kolonije zalagale svet s surovinami — (bombaž, kavčuk i. dr.), ki so jih surove ali napol obdelane izvažale v države-pokroviteljice. Ta prevoz je bil med vojno otežčen, ker so ladje in železnice služile v prvi vrsti vojnim svrham. Zato so se kolonije vedno bolj industrijalizirale in izdelovale surovine same. Domača industrija se je hotela vzdržati tudi po vojni, kar pa seveda ni šlo v račun vladajoči državi, ki ni hotela izgubiti ugodni trg s ceno delovno močjo. Iz tega so nastala trenja med domačimi kapitalisti v kolonijah ali dominijonih in kapitalisti gospodujoče države. Najbolj znano tako gibanje je Gandijevo v Indiji, ki se vodi pod geslom narodnega osvobodilnega boja.

Prvo desetletje po vojni je doživljalo svetovno gospodarstvo konjunkturo (procvit). Potrebe, ki so nastale vsled vojne, so se morale kriti. Izdelovale so se ogromne množine blaga, zaposlile so se vse delovne sile, investiral (vložil) se je ves razpoložljivi kapital. Vsled nesmotrene proizvodnje pa je bil trg v nekaj letih poplavljen. Ponudba postane večja od kupovanja in nastane zastanek v razpečavanju.

V času konjunktore se zviša proizvodna sposobnost obratov, da izdeluje čim več. Toda ne na ta način, da bi povečali število delavstva, prav obratno se zgodi. Stroj je cenejši, zato se vedno bolj izpopolnjuje in izpodriva človeka. Tako se podjetja racijonalizirajo in njihove moderne naprave zvišajo proizvodnjo pet-, šest- in še večkrat. Racijonalizacija bi bila seveda koristna, če bi služila splošnosti, da bi n. pr. ob zmanjšani plači skrčila urnik delavcu in bi tako ne pritiskala na število delavstva. Toda racijonalizacija večja dobiček le podjetniku in peha delavstvo na cesto.

Racijonalizacija manjša kupno moč delavstva, nadprodukcija se veča in cene blagu bi morale pasti. Da se to prepreči, se ustanavljajo koncerni. Več malih in srednjih, dosejaj samostojnih obratov se združuje v enega samega velikega, koncern. Podjetja, ki niso dovolj dobičkano-sna, prenehajo, njihova proizvodnja pa se vključi onim, ki delajo pod ugodnejšimi pogoji. In da se še bolj zmanjšajo proizvodjalni stroški, se pritiska na mezde in plače, slede omejitve obratovanja in prenehanja in množica brezposelnih raste. Delni-

čarji koncernov pa imajo, kljub krizi v razpečavanju, še vedno velike dobičke. V Nemčiji n. pr. so ustavile združene jeklarne obratovanje na plavžu Duisburg-Meiderich, istočasno pa so razdelili delničarjem 25 milijonov mark (čez 300 milj. Din) dividende (delež na čistem dobičku); ali pa: akcijska družba za rujavi premog in briket je odpustila mnogo delavcev, drugim je skrčila delovnik, delničarjem pa je razdelila 12% dividende.

Tudi karteli in sindikati so sredstva v varstvo dobička. Uravnavajo cene, toda ne po razmerju med ponudbo in povpraševanjem, tudi jih ne prilagodijo življenjskemu položaju ljudstva, temveč njihov namen je dvigniti dobiček podjetnikov.

Ta brezobziren boj za dobičkom, nesmotreno gospodarstvo in neomejena vlada ene družabne plasti je vzrok gospodarske krize. Gospodarske krize so nastajale vedno, odkar obstoja kapitalizem. Toda vsaka dosedanja kriza je prenehala, gospodarstvo si je opomoglo na ta ali drugi način. Izvršil se je kak velik izum, n. pr. železnica ali industrijska elektrika, odpre se nov trg, ali nastane vojna. Nastane zopet večje povpraševanje po blagu, nova podjetja in stara razširjena zaposlijo zopet delavce, kupna moč množice raste, gospodarstvo se razvija, nastaja konjunktura — vse zopet do prihodnje krize.

Toda takih pojavov izboljšanja v sedanji krizi še ne vidimo (če izvzamemo težko industrijo, ki že zalaga bojišče v Aziji z orožjem!). Izumov ni odločilnih, novih svetovnih trgov še manj. Podjetja se zapirajo, plače delavcev in nameščencev se še vedno manjšajo, rezervna armada brezposelnih raste, obubožanje čim širših plasti grozotno napreduje. Kako dolgo še? Nek nemški državnik je izjavil: »Saj moremo plačevati reparacije; odvisno je le od tega, kako globoko moremo pahnuti ljudstvo v revščino.« Tako so težkoče sedanje krize ne le gospodarske, ampak tudi socialne in politične. In diktatura in fašizem v mnogih državah napreduje, se ostri, razdvaja lačne in jih pobija.

Zato, žene in moške na Jesenicah in drugod, ki že stojite v borbi za lepšo bodočnost, pozdravljeni!

P.

Jesenice.

Šesti redni občni zbor tukajšnje podružnice Zveze delavskih žen in deklet se je vršil dne 3. aprila 1932 ob 3. uri popoldne v dvorani Delav-

skega doma na Savi. Dnevni red po pravilih: I. Predsednica Zugwitzova pozdravi navzoče članice, 260 po številu, zlasti zastopnico za centralo Zveze del. žen in deklet s. Štefko Brezarjevo, zastopnico podružnice Zveze del. žen in deklet iz Ptuja s. Podlahovo in zastopnika SMRJ s. Tomana. Tajnica s. Kristanova prečita zapisnik zadnjega občnega zбора, ki se soglasno odobri.

Predsednica poroča dalje: Pred petimi leti, na prvem redn. obč. zboru dne 24. III. 1927, je bilo 18 članic, od katerih je še do danes 14 rednih. Od tedaj se je podružnica lepo razvila ter dosegla 289 rednih in 34 manj rednih članic. V zadnjem času smo aktivno sodelovale pri obrambi kovinarskega delavstva proti Kranjski industrijski družbi, Pokazale smo z dejanjem, kaj smo in kaj hočemo. Zavedati se moramo, da je dolžnost žene, matere, delavke, da se bori ramo ob rami z moškim, da si tako ustvarimo boljše pogoje za človeka vredno življenje. Ženske se moramo zavedati, da bomo imele toliko pravic in enakopravnosti, kolikor si jih bomo same priborile. Zato nam je potrebna organizacija in izobrazba.

II. Tajnica s. Kristanova poroča, da smo imele v poslovnem letu 7 javnih shodov, 2 veselici in Miklavžev večer. Letovanje v Rovtjih z 22 delavskimi otroci in 5 članicami za časa 22 dni; 15 sej, 19 došlih dopisov, 1 brzojavko, odposlanih 57 dopisov in 2 brzojavki. Pristopilo je 154 novih članic, izstopili sta 2 članici in 2 umrli.

III. Blagajničarka je podala nato blagajniško poročilo, ki se je soglasno odobrilo. Za nadzorstvo sporoči s. Koren Ivana, da so bili računi vedno v redu.

IV. V imenu centrale Zveze del. žen in deklet s. Brezarjeva izrazi zadovoljstvo na razmahu in zavednosti jeseniške podružnice, ki jo občudujejo vse zavedne žene iz vse dravske banovine. Pripomni: že osem let obstoja Zveza delavskih žen in deklet in pismo imele še tako slavnega boja, kakor ga vršite ve ob strani SMRJ v borbi s Kranjsko industrijsko družbo.

V. S. Podlahova iz Ptuja pozdravi zbor in želi jeseniški podružnici vse najboljše. Povdarja potrebo dobre vzgoje žene, potrebo samoizobrazbe potop čitanja in priporoča združništvo.

VI. S. Toman pozdravi zbor v imenu SMRJ. Izreče pohvalne besede Zvezi in njenim članicam, katere so pogumno pokazale, da se zavedajo težkega položaja, v katerem se nahaja jeseniško delavstvo. Častno so

stale ob strani organiziranih sodrugov in še pomagajo boriti se za delavske pravice; zavedajo se, da je njih mesto v organizaciji in v borbi ramo ob rami z možem za boljši košček kruha. Pripomni: »Marsikateri moški danes pripozna, da ni ženska organizacija tako brezpomembna, kakor jo je marsikateri podcenjeval še ne dolgo tega.« Izrazil je željo, da bi jeseniške žene svoje delovanje in smoterno silo raznesle tudi v druge kraje in budile žene sotripinke k samozavesti in vztrajnemu delu v organizaciji in borbi z moškimi sodrugji za boljši položaj vseh.

VII. Izvolitev novega odbora, ki je sledeč:

Zugwitz Helena, predsednica; Martinjak Mici, namestnica; Kristan Hermina, tajnica; Koren Ivana, namestnica; Kavčič Mici, blagajničarka; Žužek Mici, namestnica. — Nadzorstvo: Ropret Mici, Trojar Pepca; namest.: Burnik Marija, Križelj Kati. Odbor: Tavčar Marjeta, Brun Fani, Ažman Ivana, Šlibar Marija; namestnice: Židanek Marija, Pretnar Helena, Štrefel Ivana, Sovšek Greti, Za Borovlje: Malenšek Francka, Mohorič Jozefa, Klemenčič Julka; namestnica: Rajner Julija. Za Javornik: Knobelj Franca, Svetina Gabrijela, Korenčan Kati; namestnica: Koblar Elizabeta.

Predsednica je zaključila lepo uspeli občni zbor ob pol 7. uri. S pozivom na vztrajnost, za povzdigo organizacije, nadaljnje pridobivanje novih članic, v skupnem delu vseh in v izobrazbi naj bo začrtano v bodoče naše delo.

Jesenice.

Vse časopisje, vse govorice in vse življenje tekočih mesecev se vrti okrog besede kriza in v znamenju krize. Kriza je potegnila v svoj vrtinec tudi žene in njih gibanje na Jesenicah. V prejšnji številki »Ženskega lista« smo že opisale potek naših shodov na Jesenicah; za sedaj naj pripomnim še naslednje: Dne 13. marca 1932 smo imele lepo uspelo zborovanje, na katerem je poročala s. Mici Ajdiškova iz Ljubljane. Predočila nam je, kako so trboveljski rudarji dosegli lepe uspehe takrat, ko so jih podpirale njih žene, kako pa klonejo danes, ko je žena rudarja trpina izgubila energijo in zaupanje v samo-sebe. Žena je tista, ki občuti na sebi, na družini, vso pezo in breme trpljenja današnje krize najbolj. Mož je pod silo razmer zlovoljen in je mnogokrat še nedostopnejši za prijazno besedo in pogovor. Tako je dostikrat žena osamljena, kadar je po-

moči najbolj potrebna. Zato je dolžnost žene, matere, delavke, da se oklene organizacije, v njej deluje in pokaže svetu, da je ona enakovreden član človeške družbe. Pa ne samo enakovredna, še mnogo bolj požrtvovalna in nesebična je, le vzgoje in razmaha ji še primanjkuje, ker so jo vzgajali v popolnoma pogrešenem smislu.

Zborovanje, navzočih do 800 žen, je soglasno odobrilo sklep, da nastopijo ženske stražo pred tovarno KID, katera s 15. marcem zapre obrate in odpusti vse delavstvo.

In ne samo sklenile, držale so dano besedo popolnoma. Dne 16. marca ob ¼ na 4. uro zjutraj so že stale ženske pred tovarno in po cesti poleg tovarne so stopale po 2, 3 do 4 v desetih oddelkih neprestano za tem vsak dan od 4. ure zjutraj do 10. ure zvečer. (Od 10. ure zvečer do 4. ure zjutraj so stražili samo moški.) V snegu, dežju in mrazu so vztrajale, točne v določenem jim času in mnoge med njimi matere več malih otrok. Zavedale so se, da gre za košček kruha, katerega se hoče odtrgati njenim otrokom.

Vemo, da gospodom pri KID ni bilo prijetno gledati teh žen, korakajočih po cesti, stoječih pred vhodi, katere so legitimirale vsakogar, kdor je hotel stopiti v tovarniške prostore. Zastrazile so železniški tir v tovarno in pregledale vozove, kaj se uvaža in kaj ali kakšni vozovi se odpelejo. Tudi na Javorniku je stala straža žen redno pred tovarno in pri predoru v tovarno. Prav dobro se zavedamo, da smo tudi me pripomogle k pogajanju in njih uspehu. Vzorno in vztrajno smo držale službo straže 12 dni, dokler niso bila pogajanja v polnem teku in ni sklenila organizacija SMRJ, da naj odstopimo straže samo moškim članom. Dobili so se tudi taki, ki so mislili žene zavajati, ali jim vzbuditi nezaupanje, pa so slabo naleteli. Ker so bile vse potom shodov in sestankov ter potom organizacij o vsem poučene, zato se je vse vršilo v najlepši disciplini in redu. Radi tega si pa tudi v naprej po nikomur ne bomo pustile naših vrst in našega dela motiti. Izprevidile pa smo, kako koristna in potrebna nam je organizacija. Danes tudi moški že razumejo, da organizirane žene tudi nekaj pomenijo.

Ker nam pa je potrebno toliko vzpodbude in izobrazbe ter medsebojnega sporazuma, smo imele zopet žensko zborovanje dne 9. aprila t. l. ob 7. uri zvečer v Delavskem domu, na katerem je poročala Mici Ajdiškova o potrebi udeleževanja žene v javnosti in o težnjah, katere farejo

dandanes žene kot delavke in matere. Navzočih je bilo čez 500 žen, katere so pazno sledile izvajanju govornice. Ob tej priliki je bil navzoč tudi s. B. Krekić, glavni tajnik strokovnih organizacij iz Beograda, ki se je na poti v Ženevo — na konferenco Mednarodnega urada dela — ustavil na Jesenicah in nam tudi na našem zborovanju izrazil zadovoljstvo, da na Jesenicah delujemo mož in žena z organizirano silo za dobrobit sebe in vsega prebivalstva.

Povdarjal je, da danes gleda vse delavstvo dravske banovine in tudi vse države na Jesenice, kako se bojujejo jeseniški kovinarji, ob njih strani ramo ob rami pa njih žene, proti kapitalističnemu sistemu in njegovim priveskom. Kjer je mož organiziran in z njim paralelno žena, tam tvori družina celico v mogočni stavbi boljše bodočnosti proletariata. Take družinske celice si moramo ustvariti z organiziranim delom moža in žene.

Vzpodbujal nas je, naj na meji države visoko dvignemo prapor solidarnosti in organizirane sile, tako strokovno, kulturno in zadržno, da nas vidijo po vsej banovini in državi.

S. Jurij Jeram je poročal o tekočih pogajanjih in dnevnih zadevah.

S. Kristan Hermina je podala poročilo glede aprovizacijskega odbora, kjer se dela pristransko in brez pravega cilja in smotra. Ona je zastopnica svobodnih organizacij, toda njeni nasveti in pripombe nimajo uspeha. Zato je podala izjavo g. županu, da izstopa iz aprovizacijskega odbora in opozorila, da se v naprej nanjo ne bi obračali z raznimi prošnjami in za pojasnila. Apelirala je na vse navzoče, da naj v boljših dneh, kadar nastopijo, štedijo in se združno združijo v obstoječih združenjih, da si tako ustvarijo močno hrbitišče za tiste čase, ko bo zopet treba stopiti na branik za delavske pravice. Prav posebno je pozivala, da naj učimo otroke štedljivosti ob raznih prilikah; mesto da dajemo otrokom dinarje za sladkarije, jim rajši preskrbimo male nabiralnike, kjer naj zbirajo dinar poleg dinarja in za kovače (10 Din) si lahko nabavijo lastno hranilno knjižico. S takimi malimi žrtvami si lahko ustvarimo sebi in naši deci rezervo za slabše razmere in težke čase.

Približno tako je govoril zadr. Kristan Cvetko v prav jasni sliki in nas bodril k vztrajnosti v vsem začetnem delu.

S. Toman nam je dajal poguma za nadaljnje delo v vseh panogah organizacije. Pripomnil je tudi potek

shoda v Krekovem domu dne 4. aprila 1932, na katerem je bila tudi večina naših članic navzoča. Na istem smo se prepričale, kakšno zahrbtnost uganjajo nasprotniki, prav posebno še z njihovo »posebno aprovizacijo« in v občinskem aprovizacijskem odboru. Naša sodružica Kristan Hermina jim je ob isti priliki »brala levite«, bi rekli po domače, tako da je gospod Gasar kar devetkrat moral nehote pokimati »priznam, da«, kar pa je za njega kot predsednika JSZ velika blamaža in seveda so sedaj gospodje v nasprotnem taboru do smrti užaljeni. Res, prijetno ni za gospode, ko je na od njih sklicanem shodu nastopila ženska in jim povedala resnico iz oči v oči: tako je, gospodje, in tako, ne pa tako, kakor trosite vi okrog in da ni pravilno, kakor delujete, in vsa ta izvajanja je s. Hermina podprla z dokazi.

Tako je življenje na Jesenicah. Tovarna je začela delno obratovati. Upanje je, da pride večina delavstva do zopetne zaposlitve. Pogodba bo tekem teh dni podpisana med KID in SMRJ. Skrbi in upanje prevladuje v družinah in v posameznikih, vendar dvigamo glave, ker se sami vojujemo za zmagavo pravice.

Vztrajati, se zavedati svojega položaja in dolžnosti, se pravi, zmagovati. V slogi je moč, v skupnem delu rešitev!

Z. H., J.

Javne kuhinje in služkinje.

Ko so se začeli uveljavljati razni stroji v obrtništvu, je takratno delavstvo proti temu protestiralo, tarnalo, da mu stroji onemogočajo izdaten zaslužek za preživljanje ter je stroje celo dejansko napadalo in razbijalo.

Tudi ob sedanjih brezposelnosti se često sliši nepoučene ljudi, da, celó miselno malomarne moške povdarjati, da bi bilo treba v omiljenje brezposelnosti odstraniti del strojev.

Ni čuda torej, da tudi konservativne žene oporekajo upravičenosti (?) javnih kuhinj in kolektivnim gospodinjstvom, češ, z njimi se ženskam, ki so odvisne od gospodinjkega dela, krati prilika do zaslužka, ker mnogi, ki so se preje prehranjevali v privatnih gospodinjstvih, sedaj zahajajo na hrano v javne kuhinje.

Kakor žal človeštvo še ni duševno doraslo tehničnemu napredku, da bi istega znalo izkoristiti v prid splošnosti z ozirom na delovni red in mezdne odnose v industriji, tako je žal velika večina žen še mnogo preoddaljena pravilnemu pojmo-

vanju pridobitev človeškega duha. Tudi je razmeroma še civilizacijska stopnja našega naroda temu mnogo kriva. Večina naših žen n. pr. še vedno misli, da je edino oni način gospodinjstva in prehrane, ki so ga uporabljale naše babice, pravilen in se jim zdi vsako moderno olajšanje gospodinjstva prešeren luksuz ter dolže naprednejše gospodinjke razsipnosti. Nemalo je naši zaostalosti kriva naša pomanjkljiva samozavest in naša sebična ozkosrčnost, ki nam brani in nas ovira, da bi se enake strnile v močno skupnost in si tako uredile življenje v napredku.

Tudi služkinja oz. gospodinjka pomočnica je delavka. Torej samobsebi umevno, da se mora učiti izboljševanja svojega obstoja od ostalega delavstva.

Kolikor bolj je industrijsko in prometno delavstvo združeno v svojih organizacijah in čim smotrenejše so te organizacije upravljane, tem večje koristi ima dotično delavstvo od svojega dela neglede na stroje, ki mu pri istem pomagajo, nasprotno, ravno stroj je oni pomočnik, ki mu delo lajša in krajša.

(Pri nas nam lahko služijo v tozadeven vzgled tiskarji in knjigovezi).

Naše javne kuhinje obstojajo šele nekaj let in jih je razmeroma še malo po številu. Služijo tudi njihovim ustanoviteljem še kot nekaka šola. Kakor v današnjem splošnem gospodarstvu, tako tudi tu niso vedno prave osebe na pravih mestih, zato naj nas ne plaši, ako ne služijo v vsakem pogledu našemu zadovoljstvu. Vendar je pa z njimi podana vsa možnost, da se razvijejo v kar najnaprednejše ustanove. Ne samo, da so in bodo te ustanove čedalje večje važnosti in v tem večjo korist vsakovrstnemu delavstvu, ki se bo tu prehranjevalo, marveč bodo postale tudi važen faktor za svoje uslužbenstvo.

Ti obrati delujejo že danes ne prestando od ranega jutra do pozne noči. Enako, kakor se to vrši v hotelih, ki so namenjeni tujskemu prometu. Vendar se vrši v mnogih večjih hotelih delo v izmeničnem sistemu. To je, da je za eno in isto delo nastavljeno dvojno osebje. Tako, da ena skupina počiva in uživa prostost (se razvedri in prezračí), med tem ko druga skupina dela.

Kakršna je razlika med malim obrtništvom in tovarno, taka je tudi razlika med privatnim gospodinjstvom in velekuhinja.

Zato bo tudi delavstvo velekuhinj moralo slediti stremljenju industrijskega delavstva za zboljšanje svojih delovnih pogojev.

Predvsem se bo moralo organizirati in izvoliti razumno in neustrasno zaupništvo, ki bo edini posredovalec med delodajalci in uslužbenci. To zaupništvo bo moralo izdelati primeren delovni red, ki bo veljal za vse tovrstne obrate. Predvsem bo treba priboriti gospodinjskemu delu ono priznanje, ki ga uživa obrtniško, industrijsko in pisarniško delo. Treba bo dvigniti gospodinjsko delavstvo nad brezpravno čredo, katero sme vsakdo izkoriščati in psovati po svoji volji. Delavstvo velekuhinj bo prezgodaj izčrpano z vzdigovanjem in prenašanjem težke posode, mešanjem velikih množin hrane te neprestanim tekanjem ob razdelitvi iste. Slej ali prej bo prisiljeno terjati skrajšanje delovnega časa ter neokrnjeno uživanje pridobljene prostosti. Tako bo nevarnost, ki jo vidijo brezposelne hišne delavke v ustanavljanju javnih kuhinj in kolektivnih gospodinjstev, odstranjena, ker bo tu zaposleno dovoljno število ljudi. Javne kuhinje bodo razbremenjevale poklicno zaposlene žene in matere, ker jim bodo odvzemale skrb za prehrano družine.

Nudile bodo ljudem brez družinske opore v delovnem kraju tečno prehrano. Tudi je nepotrebna bojazen, da bodo te ustanove razdirale družinsko življenje, saj se isto goji tudi še v drugih okoliščinah, ne samo pri jedi.

Tudi sicer bodo še potrebne hišne delavke, saj je vendar treba stanovanje pospravljati in snažiti, mati številnih otrok bo tudi potrebovala pomočnico pri negovanju in varovanju istih i. t. d.

Potrebno je torej, da si ustvarimo take razmere, da se bomo mogli razbremenjevati pri delu in se za storjeno delo zamogli medsebojno primerno odškodovati in nagraditi.

K temu je pa potrebna organizacija.

Zato: **Kuharice, strežajke in hišne delavke, organizirajte se!** Š. B.

Louise Michel.

Louise Michel je junakinja pariške komune. Z besedo in dejanjem je podžigala tisočere žene pariškega proletariata, da so se borile poleg nje za pravice teptanih. Louise Michel sama opisuje v svojih spominih živo in toplo neštete srčnosti in skrajne požrtvovalnosti pariških proletark. Kar dviga Louise Michel iz vrste proletark, je morda njena večja inicijativa (podjetnost), njeno navdušujoče udejstvovanje in njena

pogumna kritika, ki jo je izražala ob vsaki priliki ustno in pismeno nad obstoječimi krivicami.

Kdo je bila? Kakor pri vseh, ki so se vdali stvari zatiranih, tudi pri njej nimajo datumi in slučajni osebne življenja nikakega pomena, ali pa pomenijo samo toliko, kolikor so združeni s stvarjo, ki ji služijo. Zgodovina komune je njihova usoda. Louise Michel je bila skromna učiteljica v Parizu, ljubljena od svojih učencev. Ni bila proletarka in vendar po svojem poreklu — kot nezakonska hči aristokrata — v meščanskem svetu deklasirana (zaničevana), noseč s svojo materjo usodo nezakonskih. Oče jo je dal skrbno vzgajati, zato je bila po svojem poklicu dvignjena med meščanstvo in je spoznala njegove potrebe. Prav v tej situaciji pa je morala trpeti vsled omadeževanega rojstva, ki jo je pahnilo med brezpravne. Zato ni šla v boj za pravico šele v dnevih komune, ko jo hipoma ugledamo, kakor žarečo bakljo. Spada med one, ki so se bojevali za svobodo že proti koncu cesarstva Napoleona III.

Začela se je brezumna tragedija pariškega ljudstva, ki je bilo pahnjeno v meščansko vojno, v kateri se je moralo pa hkratu braniti tudi proti nemškemu oblegovalcu Pariza in slednjic podleči sovražnikovi premoči. In povsod, kjer je bilo treba lajšati bedo, tvegati, je stala v prvi vrsti Louise Michel in je pomagala in navduševala. Že med vojno je prepustila šolo materi in je sledila klicu urediti obvezovlišča za ranjence. Njeno smotreno energijo in pogum dokazujejo besede: »Me žene ne vprašujemo, če je kaka stvar možna, temveč storimo vse, da jo izvršimo, ako je koristna in potrebna.« Ko je potrebovala nekdanj denar za bolnico, je šla z množico žena v cerkev, kjer je primerno uplivala na navzoče bogataše, da so prispevali potrebno. V vseh bojih je bila navzoča s svojo ambulanco, dokler ni bila pri zadnjih krvavih spopadih vjeta. Ginljivi so njeni opisi poživljenosti zmagovalcev.

Izgnana je bila v Novo Kaledonijo, kjer je čakalo njo in tisočere sojetnike novo mučenje. Na sodni obravnavi je rekla predsedniku sodišča: »Naročeno vam je, da me črtate iz družbe. Komisar republike ima prav. Ker se zdi, da ima vsako srce, ki bije za svobodo, pravico le na košček svinca, zahtevam tudi jaz svoj del. Če me pustite živeti, ne bom nehala klicati maščevanje.«

V Novi Kaledoniji, v samotni in vročini tropskega otoka, ob nevarnem delu se je neprestano zavzemala za trpeče sojetnike, postala pa je učiteljica in prijateljica tudi domačinov, ki so morali prenašati bridko tlačanstvo kolonije.

Po desetih letih se je končno vrnila v Evropo, nezlomljena v svoji borbenosti. V visoki starosti je umrla, služeč do konca borbi ponižanih. P.

Tudi delavska žena mora to vedeti.

Letni zaključki jugoslovanskih podjetij za leto 1931.

Privilegirana agrarna banka d. d. v Beogradu z glavnico 700 milijonov dinarjev izkazuje 44.3 milijona prebitka.

Sladkorna tovarna d. d. v Velikem Bečkereku z glavnico 36 milijonov dinarjev je zaključila poslovno leto 1931 s 17.9 milijoni dobička.

Srpska banka d. d. v Zagrebu z glavnico 40.5 milijonov Din izkazuje 9.5 milijona dinarjev čistega dobička.

Beograjska zadruga (Bančni in zavarovalni zavod) z glavnico 40 milijonov dinarjev je zaključila poslovno leto 1931 s 6.4 milijona dinarjev čistega dobička.

»Continental«, tovarna gumijastih izdelkov d. d. Zagreb z glavnico 0.6 milijona dinarjev je izkazala čistega dobička Din 18.250.—.

Ta vražja kriza, kajneda. Pa tu je še ostalih tisoč, katere bi bilo treba zbrati na indeks. Vsi so se poskrili za krizo, za to vražjo vlačugo, ki je plašč vseh takih računov.

No, in ako takole gledamo na stvar, kako bi se dalo torej konkretno odpraviti krizo, bi se to kaj lahko storilo. Odredila naj bi se oddaja premoženja do najmanj 30 odstotkov. Pri tem naj bi se pokazalo, koliko resničnega patrijotizma imamo v imovitih slojih. Dalje naj bi vlada izdala strog ukaz, da morajo vsi oni, ki so znosili denar v inozemstvo, ta denar takoj prenesti nazaj v našo državo, kdor pa bi se temu ne pokoraval, temu naj bi se zaplenilo premoženje. Tako bi bil dovršen del krize rešen v najkrajšem času.

Jeram Jurij.

Tiskovni sklad:

Knobelj 1.—, Vister Ana 1.—, Žužek Mici 1.—, Ažman Ivana 1.—, Kunčič Alмира 1.—, Kunčič Mici 1.—, Kristan Hermina 2.—, Matelič Metka 2.—, Zugwitz Helena 2.—, Skupaj Din 12.—, Hvala!